

**Studia nad przemianami kulturowymi na Pomorzu w okresie od 2 poł. I w. p.n.e. do
przełomu I i II w. n.e. Geneza kultury wielbarskiej**

Zakres terytorialny moich badań obejmuje Pomorze Wschodnie, Zachodnie i Ziemię Chełmińską, gdzie w 2 poł. II w. p.n.e. (faza A3 młodszego okresu przedrzymskiego) funkcjonuje kultura oksywska, a od I w. n.e. (faza B1 wczesnego okresu wpływów rzymskich) krystalizuje się kultura wielbarska. Moim celem badawczym jest dogłębne prześledzenie procesów zachodzących w kulturze materialnej i duchowej ludności kultury oksywskiej, doprowadzając do wykształcenia się kultury wielbarskiej.

Podczas trwania fazy A3 notuje się wyraźnie spadek liczebności grobów ciałopalnych popielnicowych na rzecz grobów jamowych co niektórzy badacze wiążą z migracją bornholmskiej ludności praktykujące inne obyczaje grzebalne. Jednocześnie, obecność broni w grobach, której występowanie jest cechą charakterystyczną dla kultury oksywskiej, również ulega stopniowej redukcji. Kultura wielbarska natomiast uboga jest w uzbrojenie oraz charakteryzuje się birytualizmem – udział zarówno grobów inhumacyjnych jak i ciałopalnych, w których przeważają pochówki bezpopielnicowe. Geneza inhumacyjnego obrządku pogrzebowego na Pomorzu jest obecnie nieodgadniona, choć najwcześniejsze groby tego rodzaju datowane są zapinkami typowymi dla fazy A3 (typ M i N wg J. Kostrzewskiego). Nieco później, bo wraz z horyzontem późnych odmian zapinek typu N i O wg. J. Kostrzewskiego, inhumacja pojawia się też nad Łabą i w Skandynawii. Pierwsze groby inhumacyjne na Pomorzu wyprzedzają tym samym rozprzestrzenienie się wczesnorzymskich wzorców kulturowych w fazie B1. Wczesna chronologia grobów szkieletowych na Pomorzu wyklucza również łączenie nowego rytuału pogrzebowego ze szkieletowymi i pozbawionymi broni pochówkami w grobach książęcych z Lubieszewa. W fazie B1 rejestruje się także stopniową redukcję udziału przedmiotów żelaznych na rzecz wykonanych z metali kolorowych. Występowanie wytworów żelaznych, typowych dla okresu wcześniejszego, w grobach ludności kultury wielbarskiej świadczy o przeżywaniu się wzorców oksywskich. Tak samo interpretuje się współwystępowanie przedmiotów o tradycji przedrzymskiej (np. uzbrojenie i ceramika) z wyznacznikami chronologicznymi fazy B1. Również tradycja garncarska kultury wielbarskiej przejawia wyraźne nawiązania do naczyń kultury oksywskiej, a ceramika obu kultur ma wyraźne konotacje północnoeuropejskie.

Wyraźny kontrast pomiędzy materiałami kultury oksywskiej a wielbarskiej, wiązano z migracją ze Skandynawii, a kwestię współwystępowania pochówków obu kultur tych samych na cmentarzyskach tłumaczono szacunkiem, wyrażającym się nieniszczeniem grobów wcześniejszych przez nowoprzybyłe społeczności. Przeczy temu jednak wiele osad i cmentarzysk z Pomorza, które użytkowane są nieprzerwanie od młodszego okresu przedrzymskiego do okresu wpływów rzymskich. Wzmiankowane wpływy północnoeuropejskie w kulturze oksywskiej wskazują na utrzymywane kontakty i potencjalne migracje małych grup z północy. Również pojawienie się na przełomie I i II w. n.e. na Pomorzu cmentarzysk z kręgami kamiennymi, o analogiach skandynawskich, interpretuje się jako wynik migracji ludności nordyckiej.

Obecnie przygotowuję pracę doktorską w na Wydziale Historycznym UW pod opieką dr hab. Adama Cieślińskiego. Ważnym elementem planowanych badań są studia nad wzajemnymi kontaktami Pomorza z obszarami północnoeuropejskim na przełomie er. Dlatego też uważam, iż pobyt naukowy w ALM, Centrum Archeologii Bałtyckiej i Skandynawskiej w Szlezwicku i Uniwersytecie im. Albrechta w Kilonii pozwoliłoby mi na poszerzenie wiedzy oraz konsultacje z cenionymi i znanymi mi z literatury specjalistami w dziedzinie archeologii północnoeuropejskiej np. Claus von Carnap-Bornheim, Ruth Blankenfeld, Nina Lau, Andreas Rau.